

niin & näin -lehden kirjoitus- ja muotoiluohjeet

19.3.2011

1 Teknisiä ohjeita

1.1 Tiedostomuoto ja muotoilu

Tekstit toimitetaan vain ja ainoastaan doc-tiedostoina. Missään tapauksessa ei käytetä rtf-tiedostoja. Vielä olennaisempaa on, että vältetään Open Officen käyttöä kokonaan. OO-tiedostot aiheuttavat yhteensopivuusongelmia taitto-ohjelmien kanssa (esimerkiksi viitteet tai kursivoinnit saattavat kadota kokonaan).

Tiedostoissa käytetään mahdollisimman yksinkertaisia tyylimuotoiluja. Tekstinkäsittelyohjelmalla ei taiteta lehteä, joten vastaavat toiminnot kannattaa jättää käyttämättä. Automaattista tavutusta ei tule käyttää.

1.2 Juttujen pituudet ja merkkimäärät

Artikkelin ihannepituus on 30 000 merkkiä välilyönteineen (yli 40 000 on yleensä liian pitkä), kolumnin 7 500. Kirja-arvioiden pituus on 4500–9000 merkkiä välilyönteineen. Lehden teemakokonaisuudet koostetaan kutsuartikkeleista. Lehdelle tarjotuissa tieteellisissä artikkeleissa noudatetaan referee-menettelyä: ainakin yksi toimituksen ulkopuolinen asiantuntija arvioi käsikirjoituksen.

HUOM! Muista laskea viitteet mukaan tekstin merkkimäärään. Mikäli tekstinkäsittelyohjelman ominaisuudet/properties -laatikossa ei anneta tätä vaihtoehtoa erikseen, voit olettaa, että ohjelma on laskenut vain leipätekstin. Joissain Wordin versioissa merkkimäärän löytää kohdasta ”Työkalut” → ”Sanamäärä”, ja siellä voi ruksia vaihtoehdon ”Ala- ja loppuviitteet mukaan lukien”.

Jos ei muuten onnistu: klikkaa viitealueelle tiedostossa, ”valitse kaikki”, kopioi teksti ja liimaa se uuteen dokumenttipohjaan. Sieltä saat ominaisuudet-toiminnolla merkkimäärän viitteille.

HUOM! Merkkimäärää laskiessasi käytä sitä lukua, johon on laskettu välilyönnit mukaan. Tekstien ohjepituudet on laskettu sen mukaan.

2 Yleisiä muotoiluohjeita

2.1 Ingressi

Useimmissa lehden teksteissä on 2–6 virkkeen pituinen ingressi, joka johdattaa lukijan tekstin ääreen. Vältetään kuitenkin tyyliä ”Tässä artikkelissa käsittelen... Lopuksi totean...” Ingressin tarkoituksena on kuvata tekstin pihvi ja innostaa lukija tarttumaan siihen. Se ei siis ole tiivistelmä tekstin argumenteista.

2.2 Sitaatit

Mikäli sitaatti erotetaan omaksi kappaleeksi, sen alkuun ja loppuun laitetaan lainausmerkit (ja sitaatin sisällä vain puolilainausmerkkejä, riippumatta alkuperäistekstistä!). Mikäli sitaatissa on leikkaus, se merkitään hakasuluissa olevalla kolmella pisteellä: ”Sopan keittäminen on hienoa puuhaa. [...] Etenkin syksyllä ruokakomerosta löytyy meheviä juureksia.”

2.3 Otsikointi

Artikkelille annetaan pääotsikko ja haluttaessa alaotsikko, mutta ei kovin pitkää, koukeroisesti tai akateemisen kuivasti ilmaistua. Tätä useampia otsikoita ei käytetä. Otsikot eri riveille. Alaotsikko aloitetaan isolla alkukirjaimella.

2.4 Väliotsikot

Lehtitaitto vaatii jutuille väliotsikoita ja melko tasakokoisia lukuja. Otsikointi myös jäsentää tekstiä asiakokonaisuuksiksi. Tarkkoja sääntöjä ei ole, mutta sivu on 4500–5000 merkkiä, ja tätä ohjenuorana käyttäen voi hyvin arvioida, ettei tule liian pitkiä (yli sivun) lukuja tai toisaalta liian tiheää sanomalehtimäistä otsikointia.

Väliotsikoiden tulee olla lyhyitä ja napakoita, sillä palstataitossa pitkä otsikko näyttää hölmöltä.

2.5 Kappaleiden pituus

Kovin pitkät kappaleet näyttävät kankeilta lehtitaitossa ja hankaloittavat lukemista. Kovin paljon ei kannata myöskään käyttää lyhyitä sähkösanoman kaltaisia kappaleita. Kuten kaikki tehokeinot, se kuluu liiaksi käytettynä.

2.6 Viitteet & Kirjallisuus

Käytetään vain loppuviitteitä, jotka on merkitty arabialaisilla numeroilla. Viitteet tehdään tekstinkäsittelyohjelman viitetoiminnolla. Ks. kohta 6 viitenumeroiden käytöstä ja kirjallisuusluettelon muodosta. On olennaista, että tekstiä työstetään samalla ohjelmalla koko kirjoitusprosessin ajan, sillä eri ohjelmien alaviitemerkinnät voivat aiheuttaa taitossa yhteensopivuusongelmia.

2.7 Muut muotoilut

Tekstinkäsittelyohjelmien otsikkotyyppejä tai muita muotoiluja ei tule käyttää. Lihavointia tai alleviivausta **EI** käytetä. Ainoastaan *kursiivi* on sallittu. Ks. sen käytöstä kohdasta 5.1.

2.8 Teosten nimet

Kursivoidaan kirjojen, lehtien, elokuvien, laajojen musiikkiteosten (oopperat yms.), maalaukset ja vastaavat taideteokset, näytelmät, kokonaiset runoteokset ja niin edelleen.

Lainausmerkkeihin artikkelit, esseet, novellit ja muut lyhyet kirjoitukset, musiikkikappaleet ja yksittäiset runot.

HUOM! Kirjallisuusluettelossa lainausmerkkejä ei kuitenkaan käytetä: ks. 3.2.

HUOM! Leipätekstissä käytetään mieluiten kirjojen, taideteosten yms. suomennettuja nimiä, mikäli virallinen käännös on olemassa. Alkuteos merkitään viitteisiin

ilmestymisvuosineen: ks. 3.1.1. (Ja tietysti käytetään normaalia viittaamistapaa ja kirjallisuusluettelo, jos siihen viitataan yhtään tarkemmin, siteeraamisesta puhumattakaan. Mutta maininnalle jäävistä riittää nimi ja tiedot viitteissä. Tämä koskee lähinnä esimerkiksi sitä, että tekstissä mainitaan suuri joukko kaunokirjallisia teoksia niihin sen syvemmin pureutumatta.)

3 Lehden viittauskäytännöt ja kirjallisuusluettelo

Käytetään vain arabialaisittain numeroituja loppuviitteitä, ei alaviitteitä tai leipätekstin sisäisiä viitteitä. Viitteissä viitataan kirjallisuusluetteloon alla kuvatulla tavalla.

HUOM! Kirja-arvio-osastolla käytetään osittain muusta lehdestä poikkeavia muotoiluja, joista kannattaa kysyä erikseen arvio-osaston hoitajalta. Kirja-arviot ovat esimerkiksi ainoa osio, jossa jotkut sivuviitteet ovat leipätekstissä, eivät loppuviitteinä.

Muissa teksteissä on yksi mahdollinen poikkeustapaus. Mikäli tekstissä viitataan tiettyyn *yhteen* tekstiin poikkeuksellisen paljon ja tiheään, voidaan käyttää tekstin sisäisiä sulkuviitteitä, mutta *vain* tuohon yhteen tekstiin. Tällöin ensimmäinen viittaus merkitään loppuviitteeksi normaaliin tapaan ja loput sulkuviitteinä leipätekstiin tyyliin:

Hartikaisen naseva kritiikki uudesta suomalaisesta elokuvasta oli osuvaa (89).

Sulkuviitteen käyttöön pätevät samat ohjeet kuin viitenumeroiden käyttöön. Kirjoittajien tulee kuitenkin mieluiten noudattaa normaalia käytäntöä, ja poikkeuksesta tulee sopia erikseen vastaavan toimittajan kanssa.

Joissain tapauksissa viite- ja kirjallisuusluettelo voidaan yhdistää. Tämä koskee lähinnä joitain käännöksiä, joiden alkuperäisen viittauskäytännön muokkaaminen olisi hankalaa, tai tekstejä, joissa kirjallisuusviitteitä on hyvin vähän. Lähtökohtaisesti kirjoittajien kuitenkin tulee noudattaa käytäntöä, jossa viitteet ja kirjallisuusluettelo on eriytetty.

Tiettyjen klassikoiden tutkimuksessa on erilaisia vakiintuneita lyhenteitä ja viittaustapoja. Mikäli kirjoittaja haluaa käyttää niitä, hänen tulee sopia asiasta toimituksen kanssa ja liittää sovitulla tavalla selventävä ”koodiavain” tekstiin.

3.1 Loppuviitteet

3.1.1 Viitenumeron paikka tekstissä:

Pääsääntö on selkeä:

a) Viitenumero tulee aina ennen pistettä, jos viite viittaa vain yhteen virkkeeseen tai virkkeen osaan.

Esim.

Analyttinen filosofia oli tuolloin Suomessa hyvin suosittua¹.

b) Viitenumero tulee pisteen jälkeen, jos se viittaa useampaan virkkeeseen eli laajempaan edeltävään kokonaisuuteen.

Mutta on joitain erikoistapauksia:

c) Viitenumerolla voidaan poikkeuksellisesti viitata yhteen virkkeen sisällä olevaan sanaan, mikäli viitataan vain 1) henkilönimeen ja viitteessä annetaan esimerkiksi synnyin- ja kuolinvuodet tai 2) teoksen käännettyyn nimeen ja viitteessä annetaan alkuperäinen nimi ja ilmestymis- tai tekovuosi.

Esim.

Gustav Guggenheimer², aiheen kansainvälinen guru, tunnetaan huonosti.

Mikäli tällaisia viitteitä tulee useita, ne kannattaa kuitenkin yhdistää yhdeksi virkkeen lopussa olevaksi viitteeksi.

Ei siis näin:

Tästä problematiikasta ovat eri aikoina esittäneet tujakan arvauksensa Platon¹, Scotus², Agricola³ ja Raatikainen⁴.

Vaan näin:

Tästä problematiikasta ovat eri aikoina esittäneet tujakan arvauksensa Platon, Scotus, Agricola ja Raatikainen¹.

d) Pidempään sitaattiin viittaaminen: mikäli virke päättyy sitaattiin tai lainausmerkeissä lainattuun katkelmaan, viitenumero laitetaan aina pisteen tms. merkin ja lainausmerkin jälkeen.

Esim.

Marcuse toteaa: ”Oikeastaan olennaista ei ole onnellinen *loppu*, vaan ratkaisevaa on teos kokonaisuudessaan.”¹

tai

Marcusen mukaan historiallinen tilanne on läsnä teoksessa ”eksplisiittisesti tai taustatekijöinä ja horisonttina kielessä ja kuvastossa. Ne ovat kuitenkin taiteen saman ylihistoriallisen olemuksen erityisiä historiallisia ilmauksia ja ilmentymiä.”²

HUOM! Jokaisen sisennettäväksi tarkoitetun sitaatin lopussa tulee olla viitenumero edellä kuvattuun tapaan.

e) Lyhyeen katkelmaan viittaaminen: Mikäli virkkeen lopussa on muutoin jokin ilmaus tai lyhyt katkelma lainausmerkeissä, tulee virkkeen lopettava välimerkki kuitenkin viimeiseksi. (Tällaista katkelmaa ei mielletä ikään kuin itsenäiseksi kokonaisuudeksi.) Missään tapauksessa välimerkkiä ei tuplata.

Esim.

Perkolan mukaan tämänlainen ajattelu on kuin kipuaisi ”perse edellä puuhun”⁷.

3.1.2 Loppuviitteiden muotoilu

Kirjallisuusviitteet merkataan seuraavaan tapaan:

- Viittaus koko teokseen: Wallace 1870.
- Viittaus tiettyyn sivuun: Ingold 1986, 49.
- Viittaus tiettyihin sivuihin: Harrison 1992, 158–162.

Useammat viitteet erotetaan toisistaan puolipisteellä:

Joltimoinen 1980, 214–220; Luikuri 2002, 16.

Jos viitataan saman tekijän useaan teokseen, ei tekijän nimeä toisteta:

Joltimoinen 1980, 13–199; 1981, 41–42.

HUOM! Nimen ja vuosiluvun jälkeen ei siis tule pilkkua & muista käyttää pitkää viivaa sivunumeroiden välissä.

Mikäli viitataan samaan teokseen kuin edellisessä viitteessä, merkitään seuraavaan tapaan:

Sama, 50.

3.1.3 Yleisesti loppuviitteistä. Suositaan tiivistä ilmaisua. Loppuviitteissä lyhenteiden käyttäminen on pelkästään hyväksi (kun taas leipätekstissä niitä tulee välttää). Muista, että jos viite alkaa lyhenteellä, se alkaa isolla alkukirjaimella.

Esim.

Vrt. Thoreau 1997, 75–76; Whitman 1966, erit. 103; ks. myös Snyder 1995.

Mikäli viitataan johonkin tekstiin tietystä sivunumerosta lähtien, käytetään ajatusviivaa, ei mitään lyhennettä:

Ks. Muukalainen 2011, 17–.

3.2 Kirjallisuusluettelo

Kirjallisuusluetteloon merkitään *tässä järjestyksessä* kirjoittajan suku- ja etunimi, teoksen nimi, mahdollinen alkuteos ja ilmestymisvuosi, kustantajan nimi ja kotipaikka sekä ilmestymisvuosi.

Erilaisia tekstityyppejä on kuitenkin niin paljon, että seuraavassa esitellään tärkeimmät tapaukset. Olennaisinta on kuitenkin noudattaa tietojen merkinnän järjestystä sekä pitää huolta siitä, että kaikki tiedot löytyvät. Toimituksen on helppo korjata pienet viat merkintätavoissa, mutta tietojen etsiminen ja siirtely paikasta toiseen tuottaa turhaa työtä.

HUOM! Myös välimerkkien käyttötapaa tulee noudattaa. Merkintätavat löytyvät ao. tapauksista. Erityisesti huomioitavia asioita:

- Kirjojen nimet kursiivilla, artikkelien nimiin ei kursiivia. Käännöksiin merkittyä suluissa olevaa alkuteoksen nimeä ei kuitenkaan kursivoida.
- Pääotsikon ja väliotsikon väliin piste, ei mitään muuta.
- Kaksoispistettä ei mihinkään kohtaan.
- Ei pilkkua kustantajan kotipaikan ja ilmestymisvuoden väliin.
- Kirjallisuusluettelossa artikkelien nimiä ei laiteta lainausmerkkeihin!
- Kustantajan kotipaikan nimeä ei suomenneta: ”London”, ei ”Lontoo”.

- Englanninkielisissä teosten tai kirjoitusten nimissä kaikki muut sanat paitsi lyhyet partikkelit ja artikkelit isolla alkukirjaimella. Eri kielissä on oma käytäntönsä, jota noudatetaan (toimitusta voi konsultoida).
- Kustantajien nimiin ei merkitä erilaisia lisukkeita (& Co.; Publishing; Limited...), ellei tämä ole maantieteellisesti olennaista, esim. Cambridge (Mass.).
- Mikäli kustantajalla on useita kotipaikkoja, merkitään vain ensimmäinen. **HUOM!** Kustantajan kotipaikka on eri asia kuin painopaikka: sitä ei merkitä. Jos olet epä tietoinen asiasta, kysy toimitukselta.
- Esipuheen kirjoittajia tms. ei merkitä, ellei viitata juuri ko. tekstiosaan (ja tällöin sille rakennetaan oma kirjallisuusviite).

3.2.1 Alkuperäisteos

Koppolainen, Jarmo, *Ihmiskuvatuksen matkassa*. Usvakirjat, Kiiminki 2011.

3.2.2 Myöhempi laitos alkuperäisteoksesta

Dewey, John, *Democracy and Education. An Introduction to the Philosophy of Education* (1916). Free Press, New York 1997.

3.2.3 Käännetty teos

Hacking, Ian, *Mitä sosiaalinen konstruktionismi on?* (The Social Construction of What?, 1999). Suom. Inkeri Koskinen. Vastapaino, Tampere 2009.

HUOM! Mikäli teos on käännetty jollekin muulle kielelle kuin suomalaiselle, merkitään ”Käänt.”

3.2.4 Kahden tai useamman tekijän teos

Raisulainen, Jarkko & Massulainen, Ville, *Taas sitä mennään*. Usvakirjat, Kiiminki 2009.

3.2.5 Toimitettu teos

Linkolan ajamana. Toim. Tere Vadén. Like, Helsinki 2008.

HUOM! Toimitetun teoksen nimi tulee siis ensin, ja nimeen viitataan myös loppuviitteessä!

3.2.6 Kirjoittajan oma teksti kootussa laitoksessa.

Althusser, Louis, *Marxism and Humanism*. Teoksessa *For Marx* (Pour Marx, 1965). Käänt. Ben Brewster. Verso, London 2005, 225–227.

3.2.7 Artikkelit kirjoittajan omassa kokoomateoksessa

Balibar, Etienne, *Racism and Nationalism*. Teoksessa Etienne Balibar & Immanuel Wallerstein, *Race, Nation, Class. Ambiguous Identities* (Race, nation, classe, les identités ambiguës, 1988). Käänt. Chris Turner. Verso, London 1991, 37–68.

3.2.8 Artikkelit toimitetussa kokoelmassa

Petman, Jarna, Pahuuden patologisesta dialektiikasta. Teoksessa *Immanuel Kant ja radikaali paha*. Toim. Ari Hirvonen & Toomas Kotka. Loki, Helsinki 2004, 271–288.

Käännöskokoelmat:

Berdjajev, Nikolai, Venäjän sielu (Duša Rossii, 1915). Suom. Asko Helminen. Teoksessa *Venäjä ja Eurooppa. Venäjän idea 1800-luvulla*. Toim. Vesa Oittinen. Aleksanteri-instituutti & Vastapaino, Helsinki & Tampere 2007, 335–365.

3.2.9 Kirjoittajan koottujen teosten, kirjeiden ja vastaavien sarjojen osat

Noudatetaan kirjoituskokoelmien merkintätapaa (mahdolliset alkuteos- ja kääntäjätiedot, sivunumerot ja niin edelleen), mutta merkitään teoksen nimen perään sarjanimeke ja järjestysnumero mahdollisimman selkeästi ja lyhyesti.

Sarjanimekkeitä ja moniosaisten teosten järjestysnumeroita ei kursivoida.

3.2.10 Lehtiartikkelit

Nagel, Thomas, What Is It Like to Be a Bat? *Philosophical Review*. Vol. 83, No. 4, 1974, 435–450.

Simmel, Georg, Eräistä filosofian nykyongelmista (Über einige gegenwärtige Probleme der Philosophie, 1912). Suom. Olli Pyyhtinen. *niin & näin* 4/06, 42–45.

Eri maiden julkaisujen merkintätavoissa on jonkin verran eroja. Toimitukselta voi tiedustella tarkempia ohjeita. Suurin osa tapauksista selviää kuitenkin käyttämällä JSTOR-hakemistoa. Kun artikkelin nimen hakee Googlella, löytyy JSTOR tulosten kärkipäästä. Arkistomerkinnästä näkee suurimmassa osassa tapauksia Vol./No. -merkintätavan. On kuitenkin joitain julkaisuja, jotka eivät käytä tällaista eriytettyä merkintätapaa Toimitus voi hoitaa nämä tapaukset toimitusprosessissa. Ja kirjoittaja voi aina tietysti kysyä asiasta toimitukselta jo kirjoittamisen aikana.

Kotimaisten lehtien tiedot voi merkitä kevyemmin, mutta niistäkin tulee ilmetä, minkä vuosikerran missä numerossa teksti ilmestyi, millä sivuilla ja niin edelleen.

Olennaisinta on, että kirjoittaja noudattaa näitä ohjeita mahdollisimman tarkasti, koska puuttuvien tietojen etsiminen tuottaa turhaa työtä. Yksityiskohdat hoituvat kyllä myöhemminkin.

3.2.11 Puuttuvien tietojen merkintä. Joissain poikkeustapauksissa esimerkiksi kustantajaa tai kustantajan kotipaikkaa ei löydy mistään. Kääntäjäkin voi olla tuntematon. Kirjoittajaa pyydetään merkitsemään asia viitteen perään vaikka suluissa, niin toimitus hoitaa merkinnän & mahdollisesti yrittää vielä etsiä tietoa.

3.3 Viitteet & Kirjallisuus yhdistettynä

Kuten edellä todettiin, tätä käytetään vain poikkeustapauksissa, ja kirjoittajan tulee noudattaa normaalia käytäntöä, jollei asiasta erikseen sovita.

Näissä tapauksissa käytäntö poikkeaa hieman normaalisti.

- Kirjoittajan nimi järjestyksessä etunimi + sukunimi.
- Mikäli viitataan tiettyihin sivuihin, ne merkitään viimeiseksi pilkulla erotettuna. Mikäli viitataan tietyn artikkelin johonkin sivuun tai osioon, se merkitään alla olevaan tapaan.

Peter K. Unger, Why There Are No People. *Midwest Studies in Philosophy*. Vol. 4, No. 1, 1979, 177–222 (179).

HUOM! Kun loppuviitteet ja kirjallisuusluettelo on yhdistetty, tulee välttää muotoiluja, joissa kirjallisuusviite tulee virkkeen sisään tai muuten tekstin keskelle. Kirjallisuusviitteet mieluiten viitetekstin loppuun.

4 Lehden kielellisiä käytäntöjä

4.1 Kursiivin käyttö

4.1.1 Kursiivia voidaan käyttää sanan tai ilmauksen tehostamiseen. Sitä ei kuitenkaan tule ryöstöviljellä, sillä se menettää nopeasti tehonsa. Etenkään pitkiä tekstipätkiä ei kursivoida. Peukalosääntö: mitä vähemmän tätä tehokeinoa käyttää, sitä parempi. On paljon parempi, jos tekstistä käy muuten ilmi, mikä on ratkaisevan tärkeää.

4.1.2 Vieraskieliset sanat, ilmaukset (vakiintuneet sanonnat, tekniset termit ja niin edelleen) ja lainaukset kursivoidaan.

HUOM! Sitaatteja ei kuitenkaan laiteta alkukielellä, ellei siihen ole erityistä syytä. Jos sitaatti laitetaan alkukielellä ja siten kursiivilla, alkutekstissä ollut kursivointi jätetään tietysti pois kursiivista. Mutta pääsääntöisesti kaikki sitaatit käännetään & merkitään lainausmerkeillä.

Erityistapaus: mikäli tekstissä mainitaan jonkin suomenkielisen termin alkukielinen vastine, se merkitään perässä sulkuihin. *Käännöksissä* käytetään hakasulkuja (koska hakasulku merkkää ikään kuin ylimääräistä lisäystä). **HUOM!** Kummassakin tapauksessa vieraskielinen termi kursivoidaan, kuten muulloinkin.

4.1.3 Kursivoidaan kirjojen, lehtien, elokuvien, laajojen musiikkiteosten (oopperat yms.), maalaukset ja vastaavat taideteokset, näytelmät, kokonaiset runoteokset ja niin edelleen.

HUOM! Taivutus päätettä ei kursivoida, ellei sanavartalo muutu:

Shakespearen *Myrskyssä* on hulppeita yksinpuheluita.

mutta

Shakespearen *Venetsialaisessa kauppiassa* on kiintoisia henkilöitä.

Taivutuspäätteen lisääminen vieraskielisiin teosnimiin ja vastaaviin. Mikäli se onnistuu sujuvan tuntuisesti, päätteen voi lisätä ilman heittomerkkiä tai vastaavaa kommervenkkiä:

Malickin *Tree of Lifessa* teodikean ongelma osoitetaan ihmiskeskeiseksi hupsutteluksi.

Etenkin erilaiset keskeiset vierasperäiset käsitteet kannattaa kuitenkin esitellä tekstissä ensin perusmuodossaan ja käyttää vasta sen jälkeen taivutettuja muotoja.

Aristoteleen käsitteet ovat *dynamis* ja *stasis*. Niistä on kiistelty ankarasti. Ei ole yhteisymmärrystä siitä, miten Aristoteles ymmärsi *dynamiksen* merkityksen...

4.2 Lainausmerkkien käyttö

Muotoilusta. Käytetään aina vain ”samaa suuntaan kaartuvia” lainausmerkkejä. Ei tule siis käyttää esimerkiksi pystylainausmerkkejä, joita voi tulla esimerkiksi silloin kun tekstiä leikataan ja liimataan toisesta asiakirjasta ja/tai ohjelmasta, jossa on eri muotoilut.

4.2.1 Artikkelien nimet laitetaan leipätekstissä kaksoislainausmerkkeihin

4.2.2 Suorat sitaatit merkitään kaksoislainausmerkeillä. **HUOM!** Lainausmerkit sitaatin sisällä merkitään yksinkertaisilla lainausmerkeillä.

4.2.3 Mikäli viitataan nimenomaan johonkin sanaan, siis kirjaimellisesti juuri tuohon sanaan, se korostetaan lainausmerkeillä. (Muista kuitenkin, että vieraskieliset sanat kursivoidaan; merkintätapoja ei käytetä päällekkäin.)

Kirjoittaja käyttää nimenomaan sanaa *oppression* eli ”sorto”.

”Luonto” on kulttuurimme latautuneimpia ja moniselitteisimpiä sanoja.

Mikäli taas halutaan korostaa tiettyä käsitettä, ei erityisesti tiettyä sanaa (siis juuri tiettyä tietynkielistä termiä), käytetään puolilainausmerkkejä:

Eri tieteissä käytetään yhteen sopimattomia ’luonnon’ käsitteitä.

4.2.4 Lainausmerkkejä voi käyttää myös korostukseen esimerkiksi ironisessa sävyssä tai vastaavassa. Tällaista käyttöä ei kuitenkaan kannata yliviljellä, sillä se menettää nopeasti tehonsa.

Työtä se on ”viherpiipertäjien” filosofiakin.

Mutta muista lainausmerkit sitaatin sisällä:

Professori Janakkalainen toteaa: ”Työtä se on ’viherpiipertäjien’ filosofiakin.”

4.3 Lyhyt vs. pitkä viiva

Lehdessä käytetään kahta viivaa: keskimittaista ajatusviivaa sekä yhdysmerkkiä eli tavuviivaa.

4.3.1 Ajatusviivaa käytetään tietysti normaaliin tapaan erottamaan lauseen sisäisiä huomautuksia. Liikakäyttöä tulee kuitenkin välttää.

Jos lausekiila osuu lauseiden rajalle, pilkkua ei merkitä ajatusviivan jälkeen:
Juhannusjuhliissa on aina vieraita – humalaisia totta kai – joille jää huonommat muistikuvat.

Muita ajatusviivan käyttöyhteyksiä:

Pariteetit ja vastakkainasettelut:

Suomi–Ruotsi
luonto–kulttuuri
hyvä–paha

Lukujen välissä:

vuosina 1870–1970
MacIntyre 1982, 17–30.

Muita:

loka–marraskuussa

4.3.2 Yhdysmerkkiä käytetään tietysti normaaliin tapaan yhdyssanoissa (linja-auto, loogis-analyyttinen, Länsi-Eurooppa). Muita käyttöyhteyksiä ovat:

Pariteetti yms. sanaliiton osana:

luonto–kulttuuri-erottelu
Suomi–Ruotsi-maaottelu

Numeroiden ja sanojen välissä:

1970-luvulla
20–30-luvuilla

HUOM! Mikäli teoksen nimestä tms. usean sanan kokonaisuudesta tulee ikään kuin sanaliiton osa, laitetaan välilyönti ennen yhdysmerkkiä.

Esim.

Vuohenjuustocreutzin omaelämäkerrallisessa *Kun lanseerasin toisen mahtikäsitteeni* -teoksessa annetaan huutia kaikenkarvaisille mitättömällä sankariteoillaan ylvästeleville omaelämäkertakirjureille.

tai

Jouduimme eräänlaiseen ”se on kerrasta poikki” -tilanteeseen.

5 Oikeakielisyyksiä

niin & näin noudattaa (soveltaen) asiallisen yleiskielen sääntöjä. Epävarmuuden hetkinä kirjoittajan kannattaa turvautua johonkin kielenoppaaseen, esimerkiksi Katariina Iisan ym. *Kielenhuollon käsikirjaan*, Osmo Ikolan *Nykysuomen käsikirjaan* tai Terho Itkosen ja Sari Maamiehen *Uuteen kielenoppaaseen*. Sopivalla lähdekriittisellä otteella myös internetistä voi löytää paljon kelvollisia kielen- ja tekstinhuollon ohjeita.

5.1 Puolipisteen käyttö

Suositaan mieluummin virkerakenteita, joissa puolipisteelle ei ole tarvetta. (Ks. kuitenkin puolipisteen käyttö viitteissä!) Puolipisteiden käyttö ei ole tietenkään täysin pannassa, mutta harva kirjoittaja osaa käyttää niitä hyvin, ja niiden kömpelö käyttö tekee tekstistä helposti puisevan ja virkamiesmäisen tuntuista.

5.2 Aikamuodon vaihtelusta

Aikamuodon ei tule vaihtua yllättäen ja/tai perusteetta. Koko kirjoituksessa tulee olla myös yhtenäinen käytäntö aikamuotojen käytössä. Johdonmukaisuus on tärkeintä, että lukija ymmärtää, mitä aikamuodolla ilmaistaan.

Mikäli siis esimerkiksi Kantin teoksissaan ilmaisemiin kantoihin viitataan preesensissä mutta hänen tekoihinsa arkielämässä imperfektissä, samaa käytäntöä tulee soveltaa myös muihin ajattelijoihin. (Tämä erottelu aikamuotojen käytössä on erittäin suositeltava.)

5.3 Relatiivipronominit joka/mikä

Perussääntö: ”Joka/jota” viittaa edellisen lauseen lopuksi mainittuun henkilöön, esineeseen tai vastaavaan. ”Mikä/mitä” viittaa joko edelliseen lauseeseen tai ainakin laajempaan kokonaisuuteen siinä tai asiaa merkkäavaan asemaan.

5.4 Isosta ja pienestä alkukirjaimesta

Vältetään ranskalaistyylistä ison alkukirjaimen ylikäyttöä. Ei ole siis Suuria Kertomuksia vaan suuria kertomuksia, eikä Rousseau suinkaan ollut Valistuksen vaan valistuksen hahmoja.

HUOM! Noudatetaan kuitenkin lehtien, puolueiden tms. käytäntöä, vaikka se ei olisikaan oikeakielinen. Siksi kirjoitetaan *Helsingin Sanomat*.

Virkkeen alkuun tulee pieni alkukirjain tietyissä tapauksissa, mutta näitä kannattaa välttää (kuten myös numerolla alkavia virkeitä):

von Wrightin filosofiaa tunnetaan Suomessa yllättävän huonosti.
niin & näin on julkaissut hurjan joukon lännkkäreitä käsitteleviä käännösesseitä.

HUOM! *niin & näin* -lehden nimi kirjoitetaan juuri näin, siis aina pienellä alkukirjaimella & kahdella välilyönnillä, ja edellä mainittuun tapaan pienellä myös virkkeen alussa.

5.5 Tavallisia virheitä

Seuraavassa joitain tavallisia virheellisiä muotoja ja niiden korjaukset.

analyysiä	analyysia
analyyttistä	analyyttista
elämänkerta	elämäkerta
hierarkinen	hierarkkinen
ilmottaa	ilmoittaa
karkoittaa	karkottaa

kehoittaa
samaistaa

kehottaa
samastaa

Tosin esimerkiksi Kielitoimisto on hyväksynyt myös muodon ”samaistaa”. Tällaiset eivät olekaan suoranaisia virheitä vaan osin mielivaltaisiakin linjanvetoja, mutta lehdessä pyritään suosimaan yhtenäistä ilmaisua.

Kaksoispassiivi

Ei

Laitoksella ollaan tehty paljon estetiikan tutkimusta.

vaan

Laitoksella on tehty paljon estetiikan tutkimusta.

6 Tyyliseikkoja

6.1 Kankeat rakenteet

Vältä liian pitkiä virkkeitä, koukeroisia virkerakenteita ja kapulakielisyyttä. Ne aiheuttavat helposti ongelmia viittaussuhteissa ja vaikeuttavat tekstin lukemista. Teksti parantuu vain siitä, että asia esitetään selvemmin ja kauniimmalla kielellä. Kannattaa muistaa, että lehden lukijakunnassa on filosofian tai erityistieteiden ammattilaisten lisäksi laaja joukko (suurin osa) kiinnostuneita maallikoita. Tekstiä ei tarvitse ”tyhmentää”, mutta ymmärrettävä ilmaisutapa auttaa myös asiaa tuntematonta lukijaa syventymään siihen.

Raskaat ja ajatuksen katkaisevat kiilalauseet ovat yksi esimerkki. On parempi rakentaa koko virke uudestaan niin, että kiilaa ei tarvitse.

6.2 Toisto

Toisto voi olla tehokeino, mutta sitä ei tule käyttää liiaksi. Tieteellisessä tekstissä tulee helposti tahatonta toistoa, joten teksti kannattaa tarkastaa erikseen tätä silmällä pitäen. Usein toistuvia sanoja ovat esimerkiksi ”keskeinen”, ”kiinnostava”, ”analyysi” ja ”tarkastella”.

Mikäli toisto on tehokeino, sen käytölle pitää olla hyvä syy myös sisällöllisesti.

6.3 Anglismit ja muut vierasperäisyydet

Erilaisia epäsuomalaisia (yleensä englannista peräisin olevia) rakenteita tulee välttää.

Esimerkiksi:

Englannin *What*-alkuinen virkerakenne:

ei

Se, mikä tässä on keskeistä, on se, että tapahtumat näyttäytyvät asiayhteydessään.

vaan

Tärkeä on nähdä tapahtumat asiayhteydessään.

Englannin *It*-alkuisuus:

ei

Se on hankalaa, että keskustelu puuroutuu.

vaan

Keskustelun puuroutuminen on hankalaa.

Englannin *not only* -rakenne:

ei

Olen kiinnostunut en vain metafysiikasta vaan myös etnografiasta.

vaan

Olen kiinnostunut filosofian lisäksi etnografiasta.

Englannin *one of the* -rakenne:

ei

yksi parhaimpia juttuja

vaan

yksi parhaimmista jutuista

tai mieluummin

parhaimpia juttuja

6.4 ”Meitittely” ja sinuttelu

Me- ja sinä-passiiveja ei tule käyttää. ”Meitittely” voi joissain harvoissa tapauksissa toimia, jos todellakin viitataan kirjoittajaan ja koko oletettuun lukijakuntaan, mutta useimmiten muoto on vähintäänkin ongelmallinen tai suoranaisesti huono. On parempi käyttää passiivia tai muuttaa tekstin rakennetta niin, että ilmaisun tarve häviää.

6.5 Lauseenvastike- ja substantivointitauti

Lauseenvastikkeiden liiakäyttö tekee tekstistä virkakielistä ja paperinmakuista. Vastikkeilla on paikkansa, mutta yleisemmin tulee käyttää sivulauseita.

Samoin kannattaa välttää verbien liikaa substantivointia tai partisiippi- ja infinitiivimuotojen yliviljelyä muutenkin.

Esim.

ei

Tutkimuksessa on tapahtunut edistystä.

vaan

Tutkimuksessa on edistytty.

6.6 Kapulakielisyyteen houkuttavat sanat

Vältä seuraavia ilmauksia, jotka yleensä tekevät ilmaisusta turhaan koukeroista tai teknisen tuntuista. Lähes aina löytyy paljon yksinkertaisempi ja tyylikkäämpi ilmaisutapa. Tällaiset turhat kiertelyt ja kaartelut ovat valitettavan yleisiä tieteellisessä tekstissä.

omata

kyse on XX

kautta (ellei kirjaimellisesti mennä jonnekin jonkin kautta)
taholla
myötä
välityksellä
johdosta
toimesta
nähdessä
liittyen
koskien
suhteen
kannalta

HUOM! Tämä ei tietenkään ole mikään lista ”kielleytyistä sanoista” (joskin esimerkiksi omata-rakenteelle ei liene yhtään järkevää perustetta) vaan pikemminkin muistilista, jonka avulla tekstin ilmaisua on helppo sujuvoittaa. Käyttämällä tekstinkäsittelyohjelman etsi-toimintoa voi helposti huomata, jos näitä ilmaisuja on käytetty liikaa.

6.7 Turhat vierassanat

Vierassanat ovat tärkeä osa tieteellistä kieltä, mutta niitä kannattaa käyttää silloin, kun niille ei ole hyviä suomalaisia vaihtoehtoja. Sanat voivat olla tiettyjen alojen ”teknisiä termejä”, jolloin niiden suomalaistaminen ei ole mielekäs, sillä se irrottaa tekstin muusta keskustelusta. Joskus niillä voi olla myös osuvaa tyyliä. Mutta muuten vierassanojen liiallinen tai turha käyttö luo hienostelevaa tai epävarmuutta peittelevää tunnelmaa. Esimerkkejä:

disipliini → tieteenala
konsepti → käsite
metodi → menetelmä
spesifi → erityinen (tms. tilanteen mukaan)
traditionaalinen → perinteinen, perinteikäs
ideaali → ihanne

6.8 Luova tyyli

niin & näin julkaisee monenlaisia kirjoituksia eri aloilta ja kulttuurin alueilta, eikä kaikilta vaadita suinkaan tieteellisen joulunartikkelin muotoa. Luovaa ilmaisua sopii käyttää, mutta tulee muistaa, että tekstin ”esseemäisyys”, ”kokeilevuus”, ”runollisuus” tai mikään lajityyppi tai omaleimainen tieteenala ei ole tekosyy kömpelölle tai epäselvälle kielelle.

Kaikki lehdessä julkaistavat tekstit toimitetaan ja oikoluetaan useaan kertaan, ja niihin tulee aina runsaasti muutoksia. Mikäli kirjoittaja kokee jonkin ilmaisutapansa erityisen tärkeäksi, siitä kannattaa keskustella heti alkuun toimittajan kanssa.

7 Tekstin rakenteesta

Hyvällä tekstillä on alku, keskikohta ja loppu.

Hyvässä tekstissä siirtymät asiakokonaisuudesta toiseen ovat selviä ja ymmärrettäviä. Vaikka siirtymä voi tuntua luontevalta kirjoittajalle, se ei välttämättä aukea lukijalle. ”Hyppy” tekstissä on lähes aina huono asia, ellei teksti ole tietoisesti fragmentaarinen (mutta kuten mainittiin, tällaiselle muodolle pitää olla selkeä sisällöllinen syy, ei pelkkä esteettinen mieltymys, ja asiasta tulee sopia erikseen toimittajan kanssa).

Asiakokonaisuuksien siirtymät kannattaa sijoittaa tekstin lukujen vaihteeseen.

Hyvä teksti ottaa huomioon asiasta käydyn muun keskustelun. Tietenkään ei tule eikä kannata yrittää kattaa viittauksilla kaikkea mahdollista (koska teksti tulee laajan yleisön tiede- ja kulttuurilehteen eikä ole jatko-seminaarityö). Mutta on olennaista, että tekstistä ei tule ”yksityisajattelun” tunne. Mikäli kirjoittaja tuntuu väittävän omaksi oivallukseksi tai löydökseksi asiaa, josta on puhuttu maailman sivu, lukijaa alkaa ärsyttää.